

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar

Ja

Onze referentie

2024-0000085532

Datum

19 februari 2024

Opgesteld door

■■■■■■■■■■

■■■■■■■■■■

Samengewerkt met

CZW

Bijlage(n)

1

Aan Minister BZK
Van D D&B

nota

Hoofdlijnennotitie versterking kandidaatstellingsprocedure

Aanleiding

Uw ambtsvoorganger heeft de Kamer een hoofdlijnennotitie over versterking van de kandidaatstellingsprocedure toegezegd. In het commissiedebat verkiezingen van 28 september jl. heeft u toegezegd dat u deze notitie in het eerste kwartaal van 2024 aan zult bieden aan de Kamer.

Geadviseerd besluit

Instemmen met het aanbieden van de hoofdlijnennotitie aan de Tweede Kamer en de notitie en de begeleidende aanbiedingsbrief ondertekenen. Indien gewenst kunnen we dit in een staf bestuur nog bespreken.

Kern

Aanleiding

De Kiesraad heeft in zijn evaluatieadvies over de Tweede Kamerverkiezing 2021 geadviseerd om de kandidaatstellingsprocedure aan te passen, met als doel de uitvoeringslasten voor kiezers, politieke partijen en gemeenten aanvaardbaar te houden. In 2022 heeft de Kiesraad hier nader advies over uitgebracht. Vervolgens heeft de Kiesraad op 11 januari jl. nadere vragen van BZK beantwoord.

Belangrijkste wijzigingen kandidaatstellingsprocedure

Bij de herziening van de kandidaatstellingsprocedure zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- 1) Beperken van onnodige administratieve lasten voor politieke groeperingen,
- 2) De termijnen in de kandidaatstelling voor nieuwe partijen dienen zo veel mogelijk gelijk te zijn aan die voor politieke partijen die eerder (een) zetel(s) hebben verworven, en
- 3) Inzetten op digitaliseren van de kandidaatstellingsprocedure.

Op basis van deze uitgangspunten en de adviezen van de Kiesraad wordt een aantal voorstellen tot wijziging van de kandidaatstellingsprocedure gedaan:

- **Verminderen uitvoeringslasten:** de uitvoeringslasten worden o.a. verminderd doordat de controle van de kandidaatstelling plaats gaat vinden met een digitaal hulpmiddel, de namen van de kandidaten hoeven niet meer op de ondersteuningsverklaringen te worden vermeld, de aan te leveren documentatie wordt verminderd en het betalingsbewijs van de waarborgsom

wordt gedigitaliseerd. Het centraal stembureau hoeft hierdoor geen gegevens meer op te vragen, aangezien het die nu zelf kan raadplegen in de BRP.

- Verduidelijking aanduiding en logo: in de huidige situatie kan het voorkomen dat een lijst zonder aanduiding op het stembiljet staat. Dit kan verwarring creëren en daarom wordt voorgesteld de achternaam, initialen en roepnaam van de eerste kandidaat op de lijst als aanduiding bovenaan de lijst te plaatsen.
- Digitale identificatie: in de huidige kandidaatstellingsprocedure moeten de kiezers en/of kandidaten zich op enkele momenten in persoon of met (een kopie van) een geldig identiteitsdocument identificeren. In de notitie wordt voorgesteld om dit proces waar mogelijk te digitaliseren en gebruik te gaan maken van een elektronisch identificatiemiddel. Voorwaarde is dat de betrouwbaarheid minimaal op hetzelfde niveau blijft. Daarom wordt gestreefd naar betrouwbaarheidsniveau "substantieel", zoals bepaald in de Wet digitale overheid. Tevens moet het mogelijk blijven om bij het gemeenteloket in persoon een ondersteuningsverklaring in te dienen.

Introductie periode van kandidaatstelling: het advies van de Kiesraad om de dag van kandidaatstelling te vervangen door een periode van kandidaatstelling wordt overgenomen. Het idee hierachter is dat dit leidt tot een robuustere inrichting van het kandidaatstellingsproces, waardoor eventuele verzuimen eerder worden ontdekt. De periode van kandidaatstelling leidt tot wijziging van een aantal termijnen in het proces. Dit gaat specifiek om de termijnen voor het inleveren van kandidatenlijsten en het indienen van ondersteuningsverklaringen en de termijn voor de zitting van het centraal stembureau. Uit de volgende tijdlijn blijkt hoe dit proces eruit zou hebben gezien, indien deze bij de Tweede Kamerverkiezing 2023 reeds van toepassing zou zijn geweest. De tijd voor de procedure ter voorbereiding voor een verkiezing blijft even lang. Verruiming van enkele tussenstappen wordt binnen het bestaande tijdsframe gerealiseerd. Hierbij wordt aangetekend dat een belangrijk uitgangspunt is dat het gehele verkiezingsproces niet langer zal duren dan nu het geval is en waar mogelijk op onderdelen zal worden ingekort. Gelet op de noodzakelijke zorgvuldigheid die iedere stap in het proces vergt zal de eventuele tijdswinst hiervan naar verwachting beperkt zijn.

Onze referentie
2024-0000085532
Datum
19 februari 2024

<i>Dag</i>	<i>Fase</i>	<i>Toegepast op TK23</i>
86	Uiterste datum registratie van aanduidingen	28-8 (was 28-8)
64	Start afleggen ondersteuningsverklaringen	19-9 (was 25-9)
61	Start periode kandidaatstelling	22-9
	<i>controle stukken door CSB; herstel verzuimen door partijen (incl. afleggen ondersteuningsverklaringen)</i>	22-9 t/m 2-10 (was voorinlevering 27-9 t/m 6-10)
50	Einde periode KS. 'Dag van kandidaatstelling'	3-10 (was 9-10)
	<i>CSB beoordeelt definitieve stukken; geen herstel van verzuimen meer</i>	4-10 t/m 9-10
43	Zitting CSB; besluit over kandidatenlijsten	10-10 (was 13-10)
40	Beroep bij RvS	14-10 (was 17-10)
34	Uitspraak RvS	19-10 (was 23-10)
0	Dag van stemming	22-11

Gevolgen digitale indiening ondersteuningsverklaringen

Digitale indiening van ondersteuningsverklaringen werkt drempelverlagend. Daarom moet worden bezien of het aantal benodigde ondersteuningsverklaringen moet worden verhoogd. Tevens bestaat de kans dat het risico op ronselen wordt

vergroot doordat de controlerende functie van de ambtenaar op het gemeentehuis uit het proces wordt gehaald. De Kiesraad had daarom in eerste instantie geadviseerd om de mogelijkheid om digitale ondersteuningsverklaringen in te trekken te introduceren. In een vervolgadvisie komt de Kiesraad hierop terug omdat dit onzekerheid voor de politieke partijen zou creëren en onderbouwt het gewijzigde advies door te wijzen op de toegenomen betrouwbaarheid van DigiD-identificatie en e-herkenning. In de hoofdlijnennotitie wordt het laatste advies van de Kiesraad overgenomen.

Onze referentie
2024-0000085532

Datum
19 februari 2024

Toelichting

Krachtenveld

In beginsel hebben alle direct betrokken belanghebbenden (politieke partijen, gemeenten en de Kiesraad) belang bij het versterken van de kandidaatstellingsprocedure. Ook wordt het voor burgers makkelijker om een ondersteuningsverklaring af te leggen voor een nieuwe politieke groepering die wil meedoen aan een verkiezing.

Motie avondopenstelling gemeentelijke balies

Tijdens het tweeminutendebat verkiezingen op 24 januari jl. heeft u in reactie op een motie van BBB over avondopenstelling van gemeentelijke balies voor het indienen van ondersteuningsverklaringen in de hoofdlijnennotitie te komen met een "bredere aanpak voor modernisering van de kandidaatstelling". Met deze notitie geeft u invulling aan deze toezegging.

Vorbereidingstijd vervroegde verkiezingen

Naar aanleiding van de vervroegde TK-verkiezing op 22 november ontstonden vragen of dit proces niet veel korter kan. Daarbij werd verwezen naar andere landen waar een verkiezing in de praktijk binnen enkele weken mogelijk is. In veel van deze landen geldt een fundamenteel andere inrichting van het verkiezingsproces en worden andere keuzes gemaakt. Om die keuzes nader in beeld te brengen start min BZK in de komende periode een vergelijkend onderzoek.

Uitvoering

De Kiesraad heeft positief gereageerd op het verzoek van BZK om een uitvoeringstoets te gaan verrichten.

Communicatie

In overleg met Communicatie zal een persbericht worden opgesteld voor bij de verzending van de hoofdlijnennotitie.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

N.v.t.